

ÖTTİHÂD ve TERAKKÎ CEMİYETİNİN BATUM KONGRESİ HAKKINDA YAYINLANMAMIŞ BİR BELGE

Çetin AYKURT*

Cemiyet ilk olarak 3 Haziran 1889 senesinde Öttihâd-ı Osmanî adıyla İstanbul'da Askerî Tıbbiye Mektebi'nde kurulmuştur. Aynı yıl cemiyet Osmanlı Öttihâd ve Terakkî Cemiyeti adını almıştır.¹

1905 senesinde Paris'e kaçan Dr. Nazım ve Bahattin Üakir'in çalışmalarıyla Cemiyet daha da canlanmış, 1906 yılında Selanik'te kurulmuş bir başka gizli cemiyet olan Osmanlı Hürriyet Cemiyeti ile Terakkî ve Öttihâd Cemiyeti 1907 yılında birleşerek, Öttihâd ve Terakkî adını almıştır.²

Öttihâd ve Terakkî Cemiyeti kuruluş aşamasını tamamladıktan sonra faaliyetleri hız kazanmış olup, devletin en önemli siyasî gücü haline gelmiştir. Öttihâd ve Terakkî Cemiyeti, kültürel, iktisadî ve hukukî alanda birtakım programları yürürlüğe koymuştur.³

Öttihâd ve Terakkî Cemiyeti, 1908-1918 seneleri arasında dokuz kongre düzenlemiştir. 1-5 Ekim 1918'de yapılan son kongre ile Öttihâd ve Terakkî adı tarihe karışmıştır.⁴ Türk Tarih Kurumu Arşivi'nde bulunan bir belgeye göre, 5-8 Eylül 1921 tarihinde Enver Paşa ve diğer Öttihâdçılar, Batum'da bir kongre daha tertiplemişlerdir.⁵ Bu kongre neticesinde on maddelik bir karar imza altına alınmıştır. Alınan bu kararlar, 8 Eylül 1921 tarihli olup, Öttihâd ve Terakkî Kongresi Mukarrerâtı olarak, ayrıca Ankara Büyük Millet Meclisi'ne Tebliğ Edilmek Üzere Öttihâd ve Terakkî Kongresi Tarafından Öttihaz Edilen Mukarrerât olarak ilan edilmiştir. Bu kongrede alınan kararlar, 25 Eylül 1921

* Yrd. Doç. Dr., Artvin Çoruh Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Artvin.
dr.cetinaykurt@gmail.com

¹ Ramsaur 2007,32.

² Köseoğlu 2008,40.

³ Tunaya 2004,37,38.

⁴ Tunaya 1986,51.

⁵ Türk Tarih Kurumu, Enver Paşa Arşivi Dosya:2, Belge: 84.

tarihli bir yazı ile İstanbul Heyet-i Merkeziyesine de gönderilmiştir. Talat, Nazım ve Halil Beyler'in bu kongre kararlarının altında isimleri görülmektedir.

Bu kongrenin oluşumu için Enver Paşa, 30 Temmuz 1921 tarihinde Batum'a gitmek üzere Moskova'dan ayrılmıştır. Orada amcası Halil Paşa (Kut), Küçük Talât (Muşkara) ve Dr. Nazım ile buluşmuştur. 5-8 Eylül 1921 tarihleri arasında Batum'da bir kongre tertiplenmiştir.⁶ Bu kongreyi Halk Üurular Fırkası adı altında değil, yeniden *âtihât* ve Terakkî Fırkası olarak, Halk Üurular Fırkası programını bütün olarak onayladılar. Bu durum Enver Paşa'nın Sovyet desteğini yerine milliyetçi örgüt içerisinde ittihatçıların desteğini hedeflemiştir.⁷

Enver Paşa, Batum'dan ayrılmaya karar verdiğinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne yazdığı bir mektup ve beyannameyi göndermeyi Halil Paşa'dan istemiştir. Halil Paşa, bu durumda *üürdün*ını belirtmekte ve *'böyle bir kongre ne toplandı ne de kararlar alındı'* üeklinde bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Buna rağmen Halil Paşa *'Enver Paşa'nın arzusu kırılmasın ve bu yüzden Anadolu'nun başına bir gaile açılmasın diye ben ve Küçük Talât bunu imzaladık ve beyannameyi Ankara'ya gönderdim'* demektedir.⁸ Burada Dr. Nazım'dan ise bahsetmemektedir. Dr. Nazım Bey, *âtiklâl* Mahkemesi'ndeki yargılanması sırasında bu kongreye katılmadığını belirtmiştir.⁹

âtihât ve Terakkî'nin 1923'te İstanbul'da bir kongre daha yaptığını da bilinmektedir.¹⁰

Burada Batum kongresi ile ilgili olarak yayınlanmış belgeler yanında daha önceden yayınlanmamış olan "*âtihât* ve Terakkî Kongresi Mukarrerâtı" adlı belgeyi yayımlamak istedik.

⁶ Zürcher 1995,185. Ayrıca bkz. Kuran 2012,820.

⁷ Zürcher 2010,236. Ayrıca bkz. Halk Üurular Fırkası için Aydemir 1972,606-610.

⁸ Sorgun 2010, 267,268.

⁹ Eyicil 2004,200. Ayrıca bkz. Ahmed 1999, 215.

¹⁰ Findley 2011,233.

KAYNAKLAR

a. Türk Tarih Kurumu Arûvi

Enver Paúa Arûvi 2/84

b. Telif Eserler

- Ahmad 1999 Feroz Ahmad, *âtihat ve Terakki 1908-1914*, (Çev: Nuran Yavuz), Kaynak Yayınları, İstanbul.
- Aydemir 1972 üevket Süreyya Aydemir, *Makedonya'dan Ortaasya'ya Enver Paúa*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Eyicil 2004 Ahmet Eyicil, *âtihâd ve Terakki Liderlerinden Doktor Nâzım Bey*, Gün Yayıncılık, Ankara.
- Findley 2011 Carter V. Findley, *Modern Türkiye Tarihi, İslam, Milliyetçilik ve Modernlik 1789-2007*, (Çev.: Güneú Ayaú), Timaú Yayınları, İstanbul.
- Köseo÷lu 2008 Nevzat Köseo÷lu, *üehit Enver Paúa*, Ötüken Neúriyat, İstanbul.
- Kuran 2012 Ahmed Bedevî Kuran, *Osmanlı İmparatorluğunda İnkılâp Hareketleri ve Millî Mücadele*, Türkiye İ Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Ramsaur 2007 Ernest E. Ramsaur, *Jön Türkler ve 1908 İhtilâli*, (Çev.: Nuran Yavuz), Pozitif Yayınları, İstanbul.
- Sorgun 2010 Taylan Sorgun, *Halil Paúa İttihad ve Terakki'den Cumhuriyet'e*, Destek Yayınevi, İstanbul.
- Tunaya 1986 Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasi Partiler*, Cilt: II, İstanbul.
- Tunaya 2004 Tarık Zafer Tunaya, *Hürriyetin İlanı İkinci Mevutiyet'in Siyasî Hayatına Bakılar*, (Yay.Haz.: Erol Sadi Erdinç), İstanbul.
- Zürcher 1995 Erik Jan Zürcher, *Milli Mücadelede İttihatçılık*, (Çev.: Nüzhet Saliho÷lu), Ba÷lam Yayıncılık, İstanbul.
- Zürcher 2011 Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul.

Çetin Aykurt

BELGELERİN ÇEVREYAZILARI

A) İttihâd ve Terakkî Kongresi Mukarrerâtı

(5 Eylül 1921) de fevkalâde ictimâ' eden İttihâd ve Terakkî Kongresi, merkez-i umumî tarafından, memleketi ve cemiyeti sıkı bir surette alâkadâr eden muhtelif mesâil-i mühimmeye ve mütârekeden beri tekevvün ve tahaddüs eden vekâyi ve hâdisâta ve son zamanlardaki icrââtına dâir tanzim edilen raporu dinledikten sonra ber-vech-i âfî mukarrerâtı İttihâz etmiü ve vatan ve millet bugünkü mücâdelesinde muvaffakiyet-i tâmmeye mazhariyetini temenni ve harbin memleket nefîne en muvâffık bir tarzda neticelenece-i hakkındaki imân ve kanâatini izhâr ile 8 Eylülde da-ılmı' tır:

1- Cemiyet, kendisi İslâm İttihâl Cemiyetleri İttihâdının Türkiye'deki mümessili ad ve mezkûr İttihâd Nizâm-nâme-i esâsinin "a" maddesindeki maksadı kendisine hedef İttihâz ile Türkiye'deki hatt-ı hareketini buna nazaran tanzim eder.

[İslâm İttihâl Cemiyetleri Nizâm-nâmesi; a) Cemiyetin maksadı: Emperyalist ve kapitalistler tarafından taht-ı tahakküm ve esârete alınarak köle gibi kullanılmakta olan İslâmları, baüta Türkiye oldu-u halde esâretten tahlîs ile kendi hudûd-i co-rafîyeleri ve millî medeniyetleri dâhilinde hür ve müstakil olarak teüekküllerini te'mîn etmek ve mukadderâtlarına sâhib kılmaktır. Bu maksadın te'mîni için İslâmları ruhen ve maddeden yükseltip birleütirerek istihsâl-i maksad için teükilât-ı lâzime vücuda getirmek cemiyetin gâyesidir. İslâmların ekalliyette buldukları mahallerde hukûk-ı medeniyelerinin te'mînine çalı'ılır.]

2- İslâm İttihâl Cemiyetleri İttihâdı ile (Sovyet) Rusya'sı ve hasseten komünist partileri arasında emperyalizme karü müüterek hareket husûsunda teessüs etmiü bulunan samimî hüsn-i münesâbât tasvîb edilmiütir. Cemiyet, ictimâ' ve iktisâdî akîde ve mefkûreleri itibariyle komünist olmamakla beraber kat'i surette halk hâkimiyetinin tesisini ve birinci derecede Türkiye'nin halâsı nokta-i nazarından emperyalizm ile fi'lî mücâdeleyi ve bu meyânda dinî ve millî an'anelere tevfiikan saltanat ve hilâfet makamını muhâfaza etmeyi esâs meslek olarak kabul eder.

3- Târihin ve icâbât-ı hayâtîyenin idâre-i umumîyede icrâsını istilzâm etti-i İslâhât-ı esâsiye zarûretlerine ra-men el'ân Tanzimatçı ruh ve zihniyetle hareket

eden idâre-i mevcûdenin sistem itibâriyle kat'iyen iflâs etti-ine ve sınıf-ı müdiranın, halk tabakalarının hayatî menfaatleri zararına taazzuv etmiú (fuzûlî bir heyet-i müntefi'a) mâhiyetinde tecelli etmekte bulunmuú oldu-una kâni' olan cemiyet, çalı'an halk tabakalarının bilhâssa iktisâden ve irfânen serbest ve amelî bir surette inkiúâfını temîn, hürriyet-i hakikiyeyi tesis ve refâh-ı ammeyi tahsil edecek yegâne idâre vesaitinin, en tabi'i ve rehâkâr bir idâre sistemi olan halkçılık idâresi tarzında mevcûd bulundu-unu teemmül ile geniú halk tabakalarının fi'lî ve hakikî iútirâkine müstenid bir idârenin memlekette tatbikini bir umde-i esâsiye ittihâz eder.

4- 1920 senesi ictimâ'ında takarrür eden (meslek ve gâye) mukaddemesiyle yazılan ve muvakkaten "mesâî" ünvanını, alan program ile daha sonra tanzim ve kabul edilen "Halk üüralar Fırkâsı" programı tedkik edilmiú ve bunların bazı nokta-i nazar farklarıyla aynı esâsları ihtivâ etmesine mebnî son programın cemiyetin esâs programı addedilmesi; mamafih, Türkiye'nin içinde bulundu-u hâl ve ilcâât-ı siyâsiye nazar-ı dikkate alınarak umde ittihâz olunan esâslar dâhilinde yapılması icâb eden ta'dilâtın, ilk fırsatta memlekette in'ikad edecek umumî kongrede teemmül ve tezekkür olunması müsîb görülmüütür.

5- Tedricen kavânin-i mevcûde ihlâl edilerek úahsî diktatörlü-e ve bu sebeple halkın ve memleketin menâfi-i hakikiye ve siyâsiyesiyle gayr-i kabil-i telif mühlük harekâta yol açan idâre-i hâzıraya karú münhasıran (hâl-i harb) dolayısıyla üimdiye kadar süküü bir vaziyet almı' olan cemiyet, 10 Temmuzla baúlayan târih ve millî vazifesini ifâ için kıymetli ve samimi evlâdlarını hür ve namûskâr bayra-ı altına davet ederek âúideki esbâbdan nâü artık faâliyete geçme-e karar vermiúür.

a) En iyi ve müsâid úerâit dâhilinde bir sulh akd edebilmek için halkın mâddî ve manevî mücâdele kuvvet ve kabiliyetini tezyûd ve maksad etrafında tevhiú eyleyecek en müessir ve emniyet bahs bir tarz-ı idâre ve mesâî vücuda getirebilmek ve bu suretle cephe gerisini her an için kuvvetli buldurmak.

b) üimdiye kadar idârî ve siyâsi müstakırr ve muayyen bir mesle-i olmadı'ı muhtelif vesilelerle tezâhür eden ve aynı zamanda, bir taraftan münhasıran kuvve-i müsellahaya istinâd ederek fikr-i hürriyeti ve ruh-ı meúrutiyeti darbelemek suretiyle maksaddan inhirâf eyleyen ve di-er taraftan lüzûmsuz bir kudret-i cebbarane ihsâs edilmek zum'ıyla, meclis-i millînin dahî hüsn-i niyetini ve hissiyât-ı vatan perverânesini sû-i isti'mâl ile kuvve-i milliyeyi isrâf eden hükûmeti suret-i ciddiyede murâkabe-i milliyeye tâbi' buldurmak.

c) Çalı'an halk tabakalarının kendi menâfi'î ve inkiûâf ve halâsî zararına îka' edilen yolsuzluklara mâni' olmak ve harbin daha uzun müddet devâm etmesinden tahassul edebilmesi melhûz olan ani ve müessif hâdiselere karû kuvâ-yi memleketi inhilâlden vikaye etmek.

6) Kongre, mütârekeden beri muhtelif sevâik altında cemiyet içinde zuhûr etmiû olan gruplar arasındaki ufak tefek nokta-i nazar farklarının ref'î suretiyle cemiyetin vahdetini te'mîn ve aynı zamanda teûkilâtı tevsî' hususunda merkez-i umumînin ikdâmâtını takdîr etmekle berâber ümdiye kadar gerek memlekete karû ve gerek hâricde ta'kîb etmiû oldu-u siyâseti tasvîb ederek kendisine beyân-ı itimâd ve gelecek kongreye kadar salâhiyet-i kâmile itâ eder.

7) Ya-mager fütûhâtcılara karû açılan millî mücâdelede, halkın mukaddes davâyı bir galebe-i kâmile ile tetvîc edebilmesi imkânını ihzâr ve te'mîn maksadıyla memlekettten gelen yardım nidâlarına hasr-ı nefis ederek, bugün netâyic-i meûkûresi cephelerin muvaffakiyetleri üzerinde mahsûs olan maddî muâvenetlerin te'mînine fi'lî surette delâlet eden Halîl Paúa ile Talat Bey vesâir cemiyet azâları hakkında yapılan hod-serâne muameleye üddetle beyân-ı teessüf eden kongre, bu gibi hak ve hürriyeti tehdîd eden muâmelâta nihayet verdirmek üzere teûbbüsât-ı lâzîmede bulunulmasını icrâ bürosundan talep eder. Bununla berâber kongre ümîd eder ki, halkın arzusuna tebaiyet ve hürriyet ve meûrutiyete mürââtın esâs muvaffakiyete bir zamân teûkîl edece-ini nazar-ı dikkate alması lâzım gelen Anadolu Hükûmeti, bu örfî ve gayr-i kânûnî harekâta nihâyet vermek suretiyle vatanın en muhtac oldu-u bir zamânda prensip ve mefkûreye müstenid teûkilâtların meûrû' ve kânûnî bir tarzda çalı'malarına muvâfakat eder. Ve buna nazaran kongre Büyük Millet Meclisindeki cemiyet azâlarının kavânin-i hâzıraya tevfikân "âtihâd ve Terakkî" Fırkası nâmı altında serbest bir surette faâliyet-i siyâsiyeye geçebilmelerine intizâr eder.

8) Kongre, merkez-i umûmî hesâbâtını tedkîk etti-i sırada gerek Malta'da ve gerek hâricde maksad-ı cemiyet u-rundaki fedâkârlıkları sebebiyle elîm bir vaziyette bulunan cemiyet erkân ve azâsına yapılan muâvenetleri kemâl-i memnûniyetle kabul eder ve hatta fazlasıyla devâmını muvâfık görür.

9) Kongre, gerek Anadolu'da ve gerek Fas, Hindistan vesâir ølâm memleketlerinde hürriyet ve istiklâl için fedâ-i nefis eden üühedâyı tebcîl ve takdîs ve emperyalistlere karû nihâyetsiz husûmet ve nefretlerini beyân eder.

Ve bu meyânda kongre, gerek meûrûtiyetin istihsâlinde gerek vatanın halâsı emrinde gösterdi÷i fevkalâde ikdâmât, zekâ ve liyâkat, azim ve fedâkârlık gibi úahsında bir çok hasâil-i âliyyeyi cem' etmiú olması itibâriyle cemiyetin en mühim ve en kıymetdâr bir rüknü olan Talat Paúa merhûmun büyük nâmını kemâl-i hürmet ve sitayiule yâd ve tezkâr ile rûh-i mübârekine fâtihalar ithâf ve Alman hey'et-i hâkimesinin bu husúda ibrâz etmek küçüklü÷ünde bulundu÷u kayıdsızlık ve nankörlü÷e aynen izhâr-i telehhüf eyler; ve aynı zamanda merkez-i umumîden bu gibi cânîâne hareketlere mâni' olmak en mü'essir tedbirlerin ittihâz olunmasını talep eder.

10) Emperyalizmin vaziyet-i hâzırasına göre, ølâm câmi'asına dâhil bulunan mazlûm milletlerin istiklâlîni, ancak bir taraftan kendilerinin ilmü irfân ile techîz edilmesi, di÷er taraftan bu mukaddes maksad u÷runda rûhen fedâkârlı~a alı'tırılması suretiyle ve aynı zamanda hakîkî menfaâtlerini tesânüdde ve yekdi÷erini sıkı bir surette alâkâdâr eden mâddî ve manevî râbıtalara sarılmakta oldu÷unu idrâk ederek müttehiden hareket etmeleriyle istihsâl edebilecekleri hakkında ølâm øhtilâl Cemiyetleri ittihâdının nokta-i nazarının tamamıyla iútirâk eden kongre esâs-ı nizâmnamesine tevfiân bütün ittihâda dâhil teúkilâtlar gibi øttihâd ve Terakkî Cemiyeti tarafından da mezkûr ittihâd ve merkez-i umûmisine Türkiye vekili olarak Doktor Nâzım Bey'i intihâb eder.

8 Eylül 1921

Kongre øcra Bürosu

Talat Nâzım Halîl

(Mühür)

øttihâd ve Terakki Cemiyeti

Merkez-i Umumi

ùadî Ali

B) Ankara Büyük Millet Meclisine Tebli÷ Edilmek Üzere øttihâd ve Terakkî Kongresi Tarafından øttihâz Edilen Mukarrerât

1- Sakarya'da Yunanların adem-i muvaffakiyetlerini kemâl-i úükranla zikr ederek tahaddüs eyledi÷i vaziyetin merdûd düúmanın ve mahmûsi øngilizlerin derhâl sulhâ yanauacaklarını ihtimâl dâhilinde görmeyen ve bu suretle harbin

daha uzun müddet devam edebileceğine kail olan kongre, memleket kuva-yi umumîyesinin galebe ve istiklâlin istihâline kadar müttehiden bu maksada tevcihi lazım geldiği ve buna nazaran da elbirliğiyle en müessir tedabîrin icâb ettiğini teemül etmiştir.

2- Kapitalist ve emperyalist düümanların ta'kîb etmekte oldukları imhâ ve istismâr politikası karûsında herhangi bir endiue ve tereddüd sâikasıyla, dâhilî ve hâricî siyâset üzerine irâs edeceği mazarratlardan bahis ile ætihad ve Terakkî (Halk ûûaralar) Fırkası azâlarına karû memlekettten (ihraç, tevkif ve men-i duhûl) gibi ittihaz edilen mukarrerâta ve bu bâbda yapılan neuriyât, mücadele-i millîyenin takviyesi, selâmet-i cereyanı ve Ankara Hükûmetinin düümanlar muvâcehesinde hâiz-i itibâr olması gibi amelî ve siyâsî hiçbir menfaat te'mîn etmekten baüka gerek dâhilde ve gerek hâricde memlekette bir ikilik mevcûd olduunu ihsâs etmiü oldu-u kemâl-i te'essüfle görülmüüür. Maa-hazâ bu tarzdaki mukarrerât, hürriyeti tahdîd ve vatandaşlardan en mukaddes haklarını nez' etmiü olması itibâriyle rûh-i meürütiyete ve kânûna tamamıyla muhâlif bir hâl ihdâs etmiüür.

3- Memleketi sevk ve idâre eden ricâli âhirenin, mübârezedede galebeyi te'mîn için her türlü kuvvet menba' ve unsurlarından istifâde etmek cihetini iltizâm etmesini hayatî ve siyâsî vacib-ül-ittibâ' bir lâzime gören kongre, artık mebhûs kuyûd-i gayri tabîyenin ref'iyle bütün ihtimâlât düüünülerek muayyen ve müsbet prensipler etrafında toplanacak ve suret-i meürûa'da siyâsî ve millî vazifelerini ifa edebilecek olan fırkaların inkiüaf ve taazzuvarına mâni' olmamaı hükûmet-i hâzıranın ve halkın menâfi'-i asliyesi icâbâtından addetmektedir.

4- Buna binâen, bir taraftan harbin uzun zamân devâm edeceğini, di-er taraftan fırkanın aslâ tefrika demek olmayacağına ve esâsen gayr-i mütecânîs ve siyâsî, iktisâdî ve ictimâî' asâsâtı kendine ú'âr edinmeyen bir zümreye veya kuvve-i müsellehaya istinâd ile icrâ-yi hükûmet de mâzîde yapılan hatâlara nazaran aslâ müsbet ve müessir bir netice vermeyeceğini nazar-ı dikkate alan kongre, vücudları taht-ı elzemiyette bulunan muavîn ve murakıb fırkalar gibi ætihad ve Terakkî (Halk ûûaralar) Fırkası teükilâtlarının bu mücadele-i milliyeye müessir sûrette iütirâkine ve bu mücadelede Anadolu Hükûmetiyle berâber bulunduunun izhârını te'mîn için serbest bir surette çalı'malarına müsaade edilmesi lüzûmuna kâni' olmuüür.

5- üu hâle göre, ıslâm ıttilâl Cemiyetleri ittihâdının Türkiye'deki muhtâr teükilâtı olan ittihâd ve Terakkî (Halk ùûrular) Fırkası azâlarının her türlü gayr-ı tabî' ve gayr-ı kanûnî bahâne ve kayıdlardan âzâde bulundurulması ve meûrû' çalı'abilmek için kânûnun kendilerine te'mîn etti-i serbestiyetten tâmamen istifâde ettirilmesi taht-ı vücubda görülmüütür.

6- Anadolu halkının deruhde etti-i millî mücâdelenin, cepheyi takviye suretiyle ya-mager fütuhâtcılara karú galebeyi te'mîn için -hiçbir husûs nazar-ı dikkate alınmaksızın- yardımda bulunma-i bundan evvelki ictimâ'larında millî ve siyâsî bir vecîbe olarak kabul edilen kongre, hükümetce ta'kîb edilmekte olan úâyân-ı teessüf harekâta nihâyet verilerek bugünkü müükül ve tehlikeli anlarda düúmana karú kuvvetli görünmek ve aynı zamanda hâricîdeki teúbbüsâtımızı Anadolu nefine daha müessir bir sûrette tevcîh edebilmek için mârr-ül-beyân teklifâtın, Büyük Millet Meclisinin nazar-ı ıttilâ'ına iblâg edilmesini bir vazife-i vataniye addeder.

8 Eylül 1921

Kongre œra Bürosu

Talat Nâzım Halîl

(Mühür)

ıttihad ve Terakki Cemiyeti Merkezi-iUmumî

ùâdî Alî

ıstanbul Heyet-i Merkeziyesine

Batum, 25 Eylül 1921

Ahvâl- i hâzıranın gösterdi-i lüzûma ve iúlerin son derece nezâket ve ehemmiyet kesb etmiú bulunmasına mebnî ittihâd ve Terakkî Cemiyeti'nin târih-i teúekkülü olan 5 Eylül de fevkalâde ictimâ' eden kongrede ittihâz edilen mukarrerât suretleri leffen gönderiliyor. Merkez-i Umumînin mufassal raporu ve merbûtu lâyhalar tab ettirildikten sonra irsâl edilecektir.

1-Mukarrerât, suret-i umumîyede üç kısmı ihtivâ etmektedir:

- a) Cemiyetin hatt-ı hareketine ve kabûl etti-i prensiplere dâir.
- b) Büyük Millet Meclisine teblîg edilecek mevâd.
- c) Nizamnâme-i dahiliye, tarz-ı mesâiye ve muâmelâta dâir.

